

AUSPICIIS S. S. TRIADOR.

DISPUTATIO PHYSICA

^{de}

C O E L O

Ejusquè

A F F E C T I O N I B U S,

Quam

Cum consensu & approbatione amplissimæ Facul-
tatis Philosophicæ in Regia Academia
Christinèâ, quæ Abogia est,

Publicæ Disquisitioni Submittit

M· SVENO L· FOLKENIUS
NERICIENSIS.

Respondente

NICOLAO NIC. MARCHELIO,
S. R. M. tis Stipend. Nerichiæ Sveco.

Ad diem Maji 17. horis antemeridianis consuetis
in Auditorio Majori Anno 1645.

Psal. 19.

Cœli enarrant Gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat
firmamentum, &c.

A B O K,

Excudebat Petrus Wald/ Acad. Typogr. 1645.

Generosissimis ac Nobiliss. Dominis

Dn... JOHANNI Wirtenberg Bon Deber/
de Blifaro/Giärdnås och Sparbacka/&c, copia-
rum Equestrium Chiliarcho fortissimo.

Dn.. JOANNI Rosenschmidt / Hæreditario in
Druckholm & Grånsnås/ &c. Territorij Aboënsis
Præfecto meritissimo & amplissimo.

Nee Non,

Reverendis, Humaniss. & Doctis.
simis Ecclesiæ ministris

Dn.. Sigfrido Jacobi, Pa-
storii & Præposito in Ri-
misho attentissimo.

Dn.. Christierno, Pastori in
Bästila vigilantisimo.

Dn.. Simoni, Arcis Regiae
Aboënsis Concionatori di-
gnissimo.

Dn.. Äschillo } Commini-

Dn.. Danieli } Aris in
Rimisho fidelissimis.

Et Et

Spectatiss. Prudentiss. Consultiss.
Viris

Dn.. Eliæ Andreæ Regiae
munitionis, quæ Aboæ est,
præfecto ac castellano ordi-
nario; nutritio suo liberalis:

Dn.. Eliæ Joannis Aboënsis
Ditionis Logistæ expeditiss:

Dn.. Petro Andreæ, Baro-
natus Rimishoënsis Præ-
tori æquissimo.

Dn.. Laurentio Petri, Tra-
etus Aboënsis Secretario
solertißmo.

Illiis Musarum Patronis propensissimis, Hisce item Patronis, Fautoribus Benefa-
ctoribus & amicis benignissimis, Hanc dissertationem, in observantia &
debita gratitudinis indicium, subrasse, Reverenter & officiose in-
scribit & offere.

Nicolaus Nicol. Marchelius
Respondens.

DISPUTATIONIS,
THE S: I.

Neminem latere arbitramur, hominem à bestijs multifariam differre, & quidem imprimis suā formā, quæ nobilissima ac præstantissima existit; illa namque est planè immaterialis, quæ non dependet à materia, in esse & operationibus suis, potest enim extra materiam per se subsistere operationes & concinnas edere. Brutorum autem formæ, quæ materiales dicitur arctissimam habent dependentiam ad materiam, ut nec esse, nec operari possunt nisi in & cum materia. Alterum evidens discriminem est statura hominis recta à Deo ipsi duplicem procul dubio ob finem data, cuius Primus est, ut homo hac prænominata figura, ad quasvis actiones nobiles rite obeundas eò a prior reddatur. Secundus, ut faciem suam ad conditorem cœli & terra, omniumque in illis contentorum vertat & quidem cœlestia ante omnia contempletur, ad quorum contemplationem quemlibet mortalium non modo hominis notatio Græca omnibus sine dubio literarum cultoribus nota, invitat, sed etiam omnium rerum creator per versus hos consideratione dignissimos id ipsum jubet:

Pronaq; cum spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cœlumq; tueri
Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus:

II. Si cœlum spectemus nihil firmius, si ordinem
nihil certius; si pulchritudinem nihil elegantius. O
meus suspice cœli machinam; non hortum amœnum
herbis varijs consitum: sed regium palatum auro
gemmaisq; exornatum spectabis. Heu! quam sor-
dent cuncta terrestria cum respicimus cœlestia. Hæc-
ce aliaq; argumenta altiore mentis bilance ponderan-
tes, non immerito cœli tractationem hisce horis Diviniti
favente gratia sub incudem disputationis revocare
constituimus.

III. Et quamvis corporis cœlestis natura no-
bis abscondita sit teste summo illo Philosopho Aristote-
le, attamen ea est eius præstantia atq; nobilitas, ut vel
rudis & imperfecta ipsi cognitio expetibilior sit quam
exquisita & perfecta aliarum rerum ignobiliorum, si-
cut idem Philosophus adseruit. De hac igitur niti
debemus ea cognoscere, ijsq; esse contenti, ad quæ per-
venire humana ratio potest.

IV. Essentiam verò cœli quod spectat compen-
diōse explicat ejus definitio, quæ secundum Philosophos
in dupli est discriminē; Nominis sz. & Rei: Illa
definiti videlicet. 1. Etymologiam seu nominis no-
tationem. 2. Homonymiam seu æquivocationem.
3. Synonymiam seu æquipollentium terminorum.

collectionem exhibet. Hæc definitionis Genus & differentiam, quibus tanquam partibus bona definitio constare solet, ostendit.

V. (I.) Notatio triplex attendatur, & quidem
(1.) Latina, eaq; duplex: Dicitur enim cœlum juxta nonnullos à celando, eo quod omnia celet ac tegat, cum sit terminus extimus omnium corporum inferiorum...
Varroni a. & Plinio magis placet derivatio à coelando seu insculpendo, eo quod varijs multisq; stellis cœlum & ornatum sit. (2.) Græca a græco vocabulo Coilon quidam derivatum volunt, propter concavitatem suam: Unde veteres Latini. Coilum scriperunt.
(3.) Hebræa, Hebræis dicitur cœlum Schamaium, quæ vox formam habet dualem, ob aquas superiores & inferiores: Hinc compositum esse videtur ex Scham illic & main aquæ scilicet existunt: Nostro idiomate materno dicitur Himmel h.e. heemligh propter multa ibi secreta delitescentia...

VI. (II.) Homonymia. Quæ semper errorum (nisi sublata fuerit) mater salutari solet; tenendum est quod variæ cœli acceptiones tam apud Theologos quam Philosophos extent; Theologicas quod concernit significaciones accipitur cœlum. 1. Pro Cœlitibus, & beatis mentibus Job.15.v.15. Heb.3.v.6. 2. Pro habitaculo angelorum nec non animarum piorum &

opponitur inferno. Lue.16. 3. Pro cœlesti statu & latitia aeterna quod cœlum spirituale mysticum & gloriosum appellatur. Matth.18. 4. Pro divina gloria b. e. pro Cœlo majestico, sic dicitur Pater noster qui es in cœlis, &c. Has aliasq; cœli acceptiones quas sacra pagina continet Theologis perpendendas relinquimus, & ad Philosophicas demonstrandas properamus: Cœlum accipitur. 1. Pro aëre quod innuit Psal.8. Ut cum dicuntur volueres, nubes cœli, ros cœli, &c. 2. Pro parte aliqua cœli, vel potius clima te, seu Horizonte sensibili ut in illo Poetæ:

Cœlum non animum mutant, qui transmare currunt.

3. Pro primo mobili seu ultima sphæra. 4. Pro toto expanso à terra usq; ad ultimum cœli, sic Deus dicitur creasse cœlum & terram. 5. Usitatissimè tandem accipitur coeli vox prout hoc loco sumitur, pro toto illo expanso in quo moventur sidera ut Gen.15. aspice cœlum & numera stellas si potes & hoc à Philosophis dicitur cœlum stellatum seu sidereum.

VII. (III.) Synonymiam quod concernit. Appellatur cœlum alijs nominibus. 1. Æther origine Græca aither nonnullis splendorem, alijsq; motum significat. 2. Uranos, quod sursum vel perspicuum denotat. 3. Olympos quasi hololampes à fulgore. Hebrews dicitur Raciah expansum. Græcis stereoma, Latinis firmamentum.

VIII. Breviter ita enodata & explicata definitio
tione coeli nominali, reliquum est, ut ad realem ejus
definitionem accedamus; Et quamvis exacte nobis
cognita non sit, nihilominus tamen ejusmodi tradimus
descriptionem, quæ, quantum fieri potest, naturam coe-
li explicabit.

IX. Cœlum est corpus naturale, simplex, incor-
ruptibile, perspicuum, tenuissimum, sphæricum
& in hoc mundo amplissimum, totum mundum
Elementarem ambiens, commune astrorum cur-
rentium receptaculum.

X. Hæc proposita definitio resolvitur in Genus
& differentiam.

XI. Genus in hac definitione, est corpus natu-
rale simplex: Dicitur cœlum. 1. Corpus, quia con-
stat ex Materia & Forma; & proinde certam habet
quantitatem secundum quam in longum, latum & pro-
fundum est extensum, in quo certam habet figuram, quæ
ex dispositione quantitatis resultat de quibus in sequen-
tibus agendum est. 2. Simplex, ita tamen ut omnem
compositionem non respuat, sed saltē concursum Ele-
mentarem nequaquam agnoscat, cum contrariarum
qualitatum subjectivè sit expers, ideoq; mutari vel patere
nequit, ab ijs corporibus in quæ agit.

XII. Differentia ex causis & præcipue adfe-
ctionibus insignioribus, quæ corpus naturale contra-
bunt

bunt & ad certam speciem restringunt, desumitur: causæ cœli primum considerandæ veniunt, quæ in duplice sunt differentia, utpote. 1. Externæ, efficiens scilicet & Finis. 2. Internæ ut materia & Forma.

XIII. [1.] Efficientem causam quod spectat, dicimus esse Deum omnis boni largitorem munificentissimum, qui cœlum &cateraq; omnia ex nihilo libera sua voluntate creando produxit, quæ sententia sacræ scripturæ dictis consentanea est Gen. i. v. 1. In principio creavit Deus cœlum & terram. Psal. 148. v. 6. Ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit & creatæ sunt. Item Psal. 134. v. 6. Omnia quæcunq; voluit Dominus fecit in cœlo & in terra, in mari & omnibus abyssis, educens nubes ab extremo terræ fulgura in pluviam, quæ producit ventos de thesauris suis.

XIV. [2.] Aciem mentis in alteram causam exterrnam scilicet ipsum Finem intendemus; Cœlum certum ob finem creatum esse neminem inficias ire existimamus: Quicquid enim habet causam efficientem, finem etiam habeat necesse est, alias frustra ageret causa. Efficiens, juxta tritum illud Physicum: Deus & natura nihil faciunt frustra; Finis duplex statuitur, 1. principalis, nimirum gloria Dei Proverb. 16. v. 6. Universa propter se met ipsum operatus est Dominus. 2. Minus Principalis in ipsa definitione innuitur: qui est commune astrorum currentium receptaculum.

15. Prin-

XV. Principijs cœli extrinsecis ita expositis
et explicatis ad intrinsecā perpendendo properamus,
ut pote materiam et formam, quæ ipsius rei Essentiam
ingrediuntur atq; constituunt.

XVI. Materiam Cœli constituendi dicimus nul-
lam fuisse juxta versum: Materiam noli quærere
nulla fuit. Cœli verò Constituti materia eadem
planè est (quatenus communis materia notatur) cum
illa, quæ est in inferioribus corporibus: Nam 1. In cœ-
lo reperiuntur affectiones, ut pote quantitas, figura &c.
materiam comitantes eamq; argentes, quæ corporibus
sublunaribus etiam convenient; proinde principium
illarum quod est materia erit commune. Deinde sa-
cræ literæ testantur Deum ex una & quidem communi
materiâ omnia asperstabilia fabricasse. Gen. 1. Ergò
contrarium sine impietate non potest adfirmari: Di-
stingvimus tamen hic inter materiam nudatam; &
formâ donatam; materia in se considerata & forma
omni denudata, non est nisi una unitate essentiae, qua ra-
tione à seipsa nunquam distingvitur, nec distingvi po-
test, & hoc respectu statuimus materiam corporum cœ-
lestium & inferiorum esse planè ejusdem rationis &
essentiae; verum materia formis donata aliter se habet,
quo respectu non solum materia corporum cœlestium ab
inferiorum materia distingvitur, sed etiam materia
corporum sublunarum à se invicem; Quia ubi diffe-

gentes sunt formæ, ibi etiam materiae essentialiter differant necesse est, Forma enim toti composite largitur essentiam specificam.

XVII. Nonnulli antiquorum Philosophorum putarunt cœlo inesse materiam pure Elementarem mutationi ob noxiā, quorum opinioni minimè consentim⁹, sed cum alijs hac de re recte sentientibus, quintam cœlo assignamus essentiam diversam ab Elementis: Cœlum enim & Elementa eandem quidem habent materiam generalem, licet non eandem substantiam specialem, ob varietatem formarum; omnia namqu corpora differunt a se invicem per suas formas; Proinde alia est, natura cœli, alia aëris, alia aquæ &c. Ut Barthol. in sua Physica docet.

XVIII. Quamvis autem materia corporum cœlestium sit ejusdem essentiae cum inferiorum, non tamen erit obnoxia mutationibus, sicut res sublunares: Nam falsa est illa assertio; Quæ communem habent materiam, illa invicem transmutantur, at cœlum & sublunaria invicem non transmutantur. E. Non nostra materia communitas, sed contrariae qualitates sunt causa mutuæ redactionis & tandem corruptionis. Deinde, cœlum licet nō corrumpatur quemadmodum alia corpora sublunaria, non tamen statuenda est diversitas materie ejus & sublunarium, cum cœlo nihil sit contrarium a quo naturaliter corrumpatur. Durabilitatem

verò quod spectat dicimus illam non dependere à nobiliori Materia & Forma, sed arctissima materiae & formæ coarctatione & unione.

XIX. Ultimò tandem probari potest, molem illam indigestam, Materia scilicet primam omnium verum esse communem; Cum naturæ universæ harmonia ex materiæ hujus primæ conditione resultare videatur, ut quantumvis contraria & dissidentia in imis rerum speciebus reperiantur; tñ. in ordine quæq; suo arctissimè cohærent, & in primâ causâ tanquam centro concurrentes, justum servitium Deo conditori atq; homini præstent, adeoq; omnia inter se juxta proprium quæq; officium apprimè consentiant ut tradit D. Paulinus in Hist. sua Arct. l.l. c.3.

XX. Alterum Cœli Principium Internum nobis est rimandum videlicet Forma, quæ est interna cœli natura, quam operationes arguunt nobilissimæ, & effectus pulcherrimi, de qua quid dicamus non habemus. Scimus formam substantialem intrinsecam informantem cœli esse eamq; nobilissimam, cuius beneficio, cœlum est id quod est; Sed qualis illa sit, nullus hominum in hac vita explicavit, nec explicare potest. Quod a. Cœlum habeat formam ita probatur. 1. Omne corp' naturale formam habet, Cœlum est corpus naturale. 2. Major patet; quia forma est altera causa interna

corpus naturalis. Minor clara est. 2. Quicquid quale est illud formam habet. Cœlum quale est, Ergo Cœlum formam habet. Propositio liquet, quia ut quantitas materiam, sic qualitas formam insequitur. Assumptio probatione non eget. Notandum tñ. venit quod cœli forma substantialis & informans non sit animata; quia nullæ in cœlo vitales operationes conspiciuntur. Deinde cœlum corpore destituitur organico ad exercendas vitales operationes.

XXI. Affectiones cœli, à quibus differentia petebatur sequuntur: Quarum Prima est Quantitas, que immediate materiam comitatur: Et quamvis maxima sit (suo n. complexu omnia reliqua inferiora corpora includit) nō tñ. est infinita, sed finita & determinata. 1. Quia est creatura Dei, cuius idioma essentiale est esse finitum, ut lib. 2. Metaph. c. 4.q.8. 2. Nullum corpus infinitum actu in natura datur, quippe omne corpus superficie & extremitate terminatur. 3. Quia certam habet figuram, de cuius ratione est esse finitam. Deniq; 4. quia est pars integratatis mundi, qui totus est finitus.

XXII. Secunda est Figura; Cœlo figuram aliquam competere certo certius nobis persuademus, cum habeat determinatam quantitatem, cuius perpetuò comes est Figura; Relictis quorundam Philosophorum opinionibus, hujus figuram Circularem, sphæricam seu rotun-

rotundam esse statuimus sequentibus suffulti rationib^s:
Quarum Prima. Cœlum n. omnium corporū est capa-
ciissimum suoq^z circulari ambitu corpora sibi subiecta cō-
tinet, unde non ineritò figura ei, circularis, quæ capa-
ciissima sit competit. 2.da. Animadvertisimus stellas
nō modo fixas circa polum perpetua circumgyratione
moveri & quasi digito nobis monstrare ibi adesse cor-
pus globosum, sed etiam errantes sive Planetas, ut So-
lem & Lunam nec nō cæteros planetas in cœlo circula-
rem confidere motum dum ab oriente moventur in oc-
cidentem, & ab occidente in orientem. 3.tia. Hæc præ-
nominata figura unioni & conjunctioni quam maxi-
mè accommoda. Raptus similiūm non tantum in Ele-
mentari viget orbe sed & in cœlesti, viget a ita, ut in or-
bem se cogant. Aquæ gattulæ in orbem se volvunt ob
sui amorem. Ignis in unum se cogit si quid naturæ
inimicum præsentit, multò magis cœlum simplicissi-
mum & ad disjunctionem violentam aptissimum, in-
tra eosdem se coercedit cancellos. Amor conjungit,
odium disjungit. 4.ta. & firmissima ratio ex Sa-
cra scriptura deponitur: Ut Ecclesiast.c.24. Ubi di-
vina Sapientia ait gyrum cœli percurri, seu ut in græca
versione est rotundari. item Prov.8.v.27. Ubi eadem
sententia asserit, se gyro b. e. cœlo rotundo vallasse ab-
yssos, seu ut Hebreus textus habet, se descripsisse cir-
culum supra faciem abyssi.

XXIII. Tertia Cœli affectio est, Tenuitas, Subtilitas & puritas. Cœlo n. nihil datur tenuius purius aut subtilius. Chymici existimant quidem nihil esse subtilius in mundo, spiritu, quem extrahunt ex metallis & herbis; sed iste spiritus crassum quid est, si cum cœlo comparetur. Neg' n. ullus tam subtilis spiritus arte destillatoria vel ex metallis vel herbis extraibi unquam poterit, qui non sit adhuc corpus mixtum. Quod a. mixtum est, id tam subtile & purum esse non potest, quam id quod simplicissimum est, & omnis motionis penitus expers, quale est corpus cœlestis. Præterea hujus theos assertio exinde roboratur, quod cœlum facilem transitum præbeat corporibus permeantibus, ut patet in Stellis, quæ sine impedimento & violenta collisione per cœli regionem transeunt.

XXIV. Quarta etiam hic emergit affectio scilicet perspicuitas & invisibilitas, haec se invicem consequuntur. Sumē n. subtile & perspicuum speciem visibilem emittere nequit, quia aliquid opacitatis & densitatis in re visibili requiritur ut radiare possit. Si aer & ignis ob suam subtilitatem videri non possint multò minus cœlum quod est corpus tenuissimum subtilissimum &c. Cujus mentio facta est in antecedenti thesi. Hinc non licet inferre; quod scriptura sacra frustra iubeat aspicere & intueri cœlum ut Gen. 15. v. 5. Ioh. 35. v. 5. Cum aspicere & intueri cœlum

phra-

phrasē Hebraica idem sit ac faciem sursum attollere &
intueri res in cœlo consistentes, cuiusmodi sunt stellæ
nubes, aliaq; meteora in sublimi suspensa.

XXV. Quinta Cœli affectio videlicet Immobilitas succedit, quæ non sine causa Cœlo tribuitur, præsertim cum corpus ejus sit tenuissimum, ad motum & circumrotationem maxime impeditum. Potius E. dicendum est quod stelle moveantur in Cœlo, Cœlum autem ipsum sit immobile; id quod multis in locis sacer codex confirmat utpote Iosua 10,13. Psal. 104,19. Esa. 38,8. Quæ omnia ingenitum quendam motum, à Deo sibi in prima Creatione tributum presupponunt.

XXVI. Sexta tandem & ultima Cœli affectio occurrit quæ est Incorruptibilitas, quam modicatae proponimus. Cœlum enim aliquando cum toto mundo substantialiter & totaliter corruptumiri in extremo die non quidem visua, ut ostendit Thesis 17. Sed supernaturali & divina infallibiliter evincunt Scriptura dicta. Matth. 24. Luc. 21. Psal. 102,25. Sic Esa. 65,17. Ecce enim ego creo Cœlos novos, & terram novam, & non erunt in memoria priora & non ascendent super cor. Et Apoc. 21,1. Et vidi Cœlum novum & terram novam; primum n. Cœlum & prima terra abiit, & mare jam non est. item Iob. 14. Homo inquit non resurget donec præterijt Cœlum; Ex hisce & alijs parallelis locis constat Cœlum esse incorruptibile non simpliciter, sed 1. In genere naturæ, quatenus in natura non datur ejus aliquid corrumpens. 2. Comparatè quatenus non tam citio corrumpi potest, propter arctissimam materię & formæ unionem, quemadmodum reliqua corpora minus arctè cohærentia.

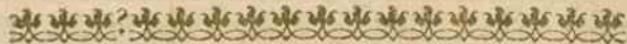
Multò plura de Cœlo dicenda essent, si Astronomorum vestigiis insisteremus fuisse, sed habito respectu instituti nostri & ne Astronomica cum Physicis commiscearentur placuit hisce præcis subsistere, nobilissimæq; huic materia Colophonem imponere; Quod superest Deo Cœlestium corporum

Conditori glorioſissimo, huiusq; Dissertationis directori summo, sit laus,
bonos & gloria in omnem aeternitatem.

GOROL.

C O R O L L A R I A .

1. An Deus concurrat ad omnes aet^o causarum particularium? Aff. D.
2. An Angeli sint simplices, aeterni & incorruptibles? Aff. D.
3. An Anima separata actualiter cognoscatur? A.
4. An causa voluntaria determinata sit ad utrumq; oppositorum? Aff. D.
5. An universale quoad suum esse formale & completum in rebus inveniatur antequam mentis operatio accedit? Neg.
6. An Genus quoad suam naturam & essentiam possit salvare & conservari in una specie? A. D.

*Eruditione ac Humanitate morumq; Svavitate
ornatissimo Iuveni*

DN. NICOLA^O N. NERIKIO
bonarum artium cultori indefessō, amico suo per-
dilecto, De COELO doctē disputanti, Te-
trasticho hoc extemporaneo animatus
gratulabatur.

COElestes agitant meritō cœlestia mentes;
Nec majus cœlo quod meditentur habent.
Hinc NICOL Aë tuos conatus approbo. Perge,
Cœlica scrutando cœlicus hospes eris.

MICHAEL O. WEXIONIUS
P. P.

